

Filipino

Ikaapat na Markahan Modyul 2 -Ikalawang Linggo

Nobela: NOLI ME TANGERE (Ni: Dr. Jose Rizal)

BUOD AT MGA MAHALAGANG TAUHAN NG NOLI ME TANGERE

Panimula

Makikita sa buod at mga tauhang nilikha ni Dr. Jose Rizal ang mga katangian ng mga Pilipino at kastila noong kanyang kapanahunan. Ibinatay niya ang mga tauhan sa *Noli Me Tangere* sa mga taong nakapaligid sa kaniya, kaya'y masasabing ang nobela ay may bahid ng katotohanan. Ang ilang mga tauhan ay may mga sinasagisag din. Ang lahat ng ito ay pagtutuunan sa aralin. Sa mga tauhang ginamit ni Rizal sa nobela, nababanaag ang maraming kahalagahang pantao na nakatulong sa mga mag-aaral na makaalinsabay sa mabilis na mga pagbabago sa kanilang paligid sa kasalukuyang panahon.

MGA PINAKAMAHALAGANG KASANAYANG PAMPAGKATUTO:

F9PN-IVc-57 - Natutukoy ang kahalagahan ng bawat tauhan sa nobela;

F9PU-IVc-59 - Naisusulat ang isang makahulugan at masining na iskrip ng isang monologo tungkol sa isang piling tauhan;

F9WG-IVc-59 - Nagagamit ang tamang pang-uri sa pagbibigay-katangian.

Subukin

Panuto: Basahin at unawain ang bawat katanungan at piliin ang titik ng tamang sagot batay sa hinihingi nito. Isulat ang sagot sa buong papel. Huwag kalimutang isulat ang pangalan, taon at pangkat at bilang ng modyul.

1. Si Leonor Rivera ang inspirasyon ni Rizal sa isa sa mga tauhan niya sa *Noli Me Tangere*;
A. Tiya Isabel
B. Maria Clara
C. Pia Alba
D. Donya Consolacion
2. Siya ay kababata at kasintahan ni Maria Clara at naging sagisag ng mga kabataang Pilipinong nakapag-aral.
A. Alfonso Linares
B. Don Santiago delos Santos
C. Don Rafael Ibarra
D. Crisostomo Ibarra
3. Siya ay isang taong mapagpanggap at laging masunurin sa nakatataas sa kanya ngunit sakim at walang pinapanginoon kundi ang salapi.
A. Alfonso Linares
B. Don Santiago delos Santos
C. Don Rafael Ibarra
D. Crisostomo Ibarra

4. Siya ang tumutulong kay Crisostomo Ibarra para maalís siya sa pagka-ekskomulgado.

A. Tenyente Guevarra	C. Kapitan Heneral
B. Padre Damaso	D. Alperes
5. Siya ang tenyente ng gurdia civil na nagkwento kay Crisostomo Ibarra ng totoong sinapit ng kanyang ama.

A. Tenyente Guevarra	C. Tenyente Heneral
B. Tenyente Burgos	D. Tenyente Alperes
6. Siya ang hipag ni Kapitan Tiago na nag-alaga kay Maria Clara simula nang siya ay sanggol pa lamang.

A. Donya Consolacion	C. Tiya Isabel
B. Donya Victorina	D. Sinang
7. Asawa ng alperes at kaaway ni Donya Victorina;

A. Donya Consolacion	C. Donya Victoria
B. Donya Pia Alba	D. Donya Paulita
8. Ang kurang pumalit kay Padre Damaso sa bayan ng San Diego. Siya'y tahimik at may lihim na pagsinta kay Maria Clara.

A. Padre Sibyla	C. Padre Salvi
B. Padre Damaso	D. Padre Florentino
9. Isang kurang Pransiskano na dating kura ng San Diego at siya rin ang nagpahukay at nagpalipat sa bangkay ni Don Rafael Ibarra sa libingan ng mga Intsik

A. Padre Sibyla	C. Padre Salvi
B. Padre Damaso	D. Padre Florentino
10. Isang paring Dominiko na lihim na sumusubaybay sa bawat kilos ni Crisostomo Ibarra.

A. Padre Sibyla	C. Padre Salvi
B. Padre Damaso	D. Padre Florentino
11. Isang sakristan na tumakas sa kumbento matapos mapagbintangan ng sakristan mayor.

A. Albino	B. Basilio	C. Crispin	D. Elias
-----------	------------	------------	----------
12. Siya ay isang piloto/bangkero at magsasakang tumulong kay Crisostomo Ibarra para makilala ang kanyang bayan at gayundin ang mga suliranin nito.

A. Albino	B. Basilio	C. Crispin	D. Elias
-----------	------------	------------	----------

13. Tinatawag na baliw sa bayan ng San Diego dahil may mga kaisipan siyang una kaysa sa kanyang panahon kaya't hindi siya maunawaan ng marami.
- A. Pilosopo Tasyo
B. Kapitan Basilio
C. Nol Juan
D. Don Filipino Lino
14. Siya ay pilay at bungal na kastilang nakarating sa Pilipinas dahil sa kanyang paghahanap ng magandang kapalaran.
- A. Alfonso Linares
B. Tenyente Guevarra
C. Don Tiburcio de Espadana
D. Don Santiago delos Santos
15. Napangasawa niya si Donya Consolacion at kaagaw ng kura sa kapangyarihan;
- A. Alperes
B. Kapitan Basilio
C. Tenyente Guevarra
D. Kapitan Heneral

<p>Aralin</p> <p>4.2</p>	<p>NOLI ME TANGERE</p> <p>Ni: Dr. Jose Rizal</p> <p>BUOD AT MGA MAHALAGANG TAUHAN</p> <p>NG NOLI ME TANGERE</p>
--	---

Alamin

1. Natutukoy ang kahalagahan ng bawat tauhan sa nobela;
2. Nagagamit ang tamang pang-uri sa paglalarawan ng mga katangian ng tauhan sa nobela;
3. Nakasusulat ng isang monologo mula sa piling tauhan ng nobela.

Balikan

Panuto: Punan ang patlang upang mabuo ang kaisipan ng talata.

Ang Noli Me Tangere ay nangangahulugang _____.
 Ito ay mula sa sipi sa _____ at isinulat ni _____. Ang nobelang ito ay maituturing na _____. At ayon kay Dr. Blumentritt, ang nobelang ito ay isinulat sa _____.

Tuklasin

Subukan mong kilalanin kung sino sa mga tauhan sa nobelang *Noli Me Tangere* ang kumakatawan sa mga taong kinakasangkapan ni Rizal nang sulatin niya ito. Hanapin sa loob ng kahon ang mga tauhang kumakatawan at Isulat ang titik sa patlang bago ang bilang.

A. Elias	E. Donya Consolacion
B. Maria Clara	F. Donya Victorina
C. Don Juan Crisostomo Ibarra	G. Crispin at Basilio
D. Don Santiago	H. Padre Damaso

- _____ 1. Leonor Rivera- inspirasyon ni Rizal, mahinhin at malapit sa Diyos.
- _____ 2. Jose Rizal - nag-aaral sa ibang bansa at humihingi ng payo sa mga pagpapasiya.
- _____ 3. Paciano Mercado Rizal- nakatatandang kapatid na lalaki ni Rizal,ang madalas niyang hingan ng payo.
- _____ 4. Kapitan Hilario Sunico- Isang Pilipinong nagpasakop sa mga Espanyol at walang sariling desisyon.
- _____ 5. Donya Agustina Medel de Coca- isang mayamang nagmamay-ari ng Teatro Zorilla at mga lupain,ayaw niyang tanggapin ang kanyang pagka-Pilipina.
- _____ 6. Magkapatid na Crisostomo- sila'y taga-Hagonoy na namuhay na puno ng pagdurusa.
- _____ 7. Paring Pransiskano- mapanghamak at mapagmalupit lalo na sa mga Pilipino.

Suriin / Talakayin

ANG MGA MAHALAGANG TAUHAN NG *NOLI ME TANGERE*

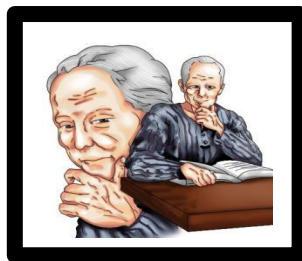
Don Juan Crisostomo Ibarra- Binatang nag-aral sa Europa na nangarap makapagpatayo ng paaralan upang matiyak ang magandang kinabukasan ng kabataan sa San Diego. Siya ay kababata at kasintahan ni Maria Clara.Siya ay sagisag ng mga Pilipinong nakapag-aral na maituturing na may maunlad at makabagong kaisipan.

Maria Clara delos Santos- Siya ang kasintahan ni Crisostomo Ibarra na kumakatawan sa isang uri ng Pilipinang lumaki sa kumbento at nagkaroon ng edukasyong nakasalig sa doktrina ng relihiyon. Siya ay maganda, relihiyosa, masunurin, matapat, mapagpakasakit ngunit may matatag na kalooban.

Elias - Siya ay isang piloto/bangkero at magsasakang tumulong kay Crisostomo Ibarra para makilala ang kanyang bayan at gayundin ang mga suliranin nito. Siya ay isang tunay na maginoo, hindi mapaghiganti, ang iniisip ay ang kapakanan ng nakararami, at may pambihirang tibay ng loob.

Pilosopo Tasyo - Siya ay isang iskolar na nagsisilbing tagapayo ng marurunong na mamamayan ng San Diego. Taglay niya ang katangian ni Rizal na mapagpuna sa mga pangyayari sa paligid. May mga kaisipan siyang una kaysa sa kanyang panahon kaya't hindi siya maunawaan ng marami.

Padre Damaso - Isang kurang Pransiskano na dating kura ng San Diego at siya rin ang nagpahukay at nagpalipat sa bangkay ni Don Rafael Ibarra sa libingan ng mga Intsik. Halimbawa siya ng isang taong madaling mauto at marupok ang kalooban sa mga papuring hindi sadyang nagmumula sa puso ng nagpaparangal.

Don Santiago "Kapitan Tiago" delos Santos - Isang mayamang mangangalakal na taga-Binondo na asawa ni Pia Alba at ama ni Maria Clara. Siya ay isang taong mapagpanggap at laging masunurin sa nakatataas sa kanya ngunit sakim at walang pinapanginoon kundi ang salapi.

Don Rafael Ibarra - Ama ni Crisostomo Ibarra na namatay sa bilangguan. Siya ay labis na kinainggitan ni Padre Damaso dahil sa yaman na kanyang tinataglay. Ito ang dahilan kung bakit siya ay pinaratangang erehe ng pamahalaan. Kinakatawan niya ang taong naghahangad ng katarungan para sa kapwa. Kahanga-hanga ang kanyang paggalang at pagtitiwala sa batas at ang pagkamuhi sa mga paglabag dito

Sisa- Ang mapagmahal na ina nina Basilio at Crispin na may asawang pabaya at malupit. Isang inang walang nalalaman kundi ang umibig at umiyak na lamang. Pinopoon niya ang asawa at nagpapakasakit alang-alang sa mga minamahal na anak.

Padre Bernardo Salvi- Ang kurang pumalit kay Padre Damaso sa bayan ng San Diego. Siya'y tahimik at may lihim na pagsinta kay Maria Clara.

Padre Hernando Sibyla - Isang paring Dominiko na lihim na sumusubaybay sa bawat kilos ni Crisostomo Ibarra.

Basilio- nakatatandang anak ni Sisa na isang sakristan at tumutugtog ng kampana sa kumbento. Sinasagisag niya ang mga walang malay at inosente sa lipunan.

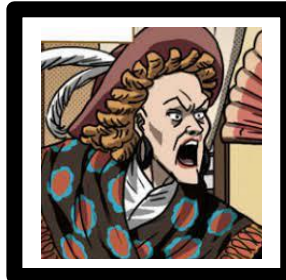
Crispin - Bunsong kapatid ni Basilio na isa ring sakristan at kasama ring tumutugtog ng kampana sa simbahan ng San Diego.

Alperes - Siya ang puno ng mga guardiya sibil at siya rin ay mahigpit na kaagaw ng kura sa kapangyarihan ng San Diego.

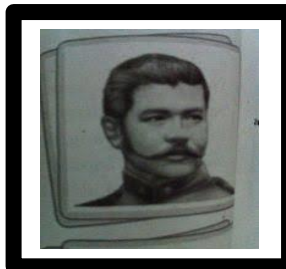
Donya Consolacion - Siya ay isang dating labanderang malaswa kung magsalita na naging asawa ng alperes.

Donya Victorina de Espadana- Isang babaeng punumpuno ng kolorete sa mukha dahil sa kanyang pagpapanggap bilang isang mestisang Espanyol. Mahilig din siyang magsalita ng kastila bagama't ito ay laging mali.

Don Tiburcio de Espadana- Siya ay pilay at bungal na kastilang nakarating sa Pilipinas dahil sa kanyang paghahanap ng magandang kapalaran. Naging asawa siya ni Donya Victorina. Siya ay maituturing na sagisag ng taong walang paninindigan at prinsipyo.

Alfonso Linares- Binatang napili ni Padre Damaso na maging asawa ni Maria Clara. Siya ay malayong pamangkin ni Don Tiburcio.

Tiya Isabel - Siya ang hipag ni Kapitan Tiago na nag-aalaga kay Maria Clara simula nang siya ay sanggol pa lamang.

Donya Pia Alba delos Santos- Siya ang ina ni Maria Clara na sa loob ng anim na taon ng kanilang pagsasama ng kanyang kabiyak na si Kapitan Tiago ay hindi nagkaanak. Siya ay namatay matapos maisilang si Maria Clara.

Tenyente Guevarra - Isa sa matatapat na kaibigan ni Don Rafael Ibarra. Siya rin ang tenyente ng gurdia civil na nagkwentong kay Crisostomo Ibarra ng totoong sinapit ng kanyang ama.

Kapitan Heneral -Ang pinakamakapangyarihang opisyal at kinatawan ng Hari ng Espanya sa Pilipinas. Siya rin ang tumutulong kay Crisostomo Ibarra para maalis siya sa pagka-ekskomulgado.

Kapitan Basilio- Isa sa mga naging kapitan ng Bayan ng San Diego na naging kalaban ni Don Rafel sa isang usapin sa lupa. Ama ni Sinang na kaibigan ni Maria Clara.

Nol Juan - Siya ang tagapamahala ni Crisostomo Ibarra sa pagpapagawa ng kanyang paaralan.

Mga Kaibigan ni Maria Clara:

- ❖ Andeng - Kinakapatid ni Maria Clara na mahusay magluto
- ❖ Neneng - Mahinhin at palaisip na kaibigan ni Maria Clara
- ❖ Sinang - Masayahing kaibigan ni Maria Clara na anak ni Kapitan Basilio
- ❖ Victoria - Tahimik na kaibigan ni Maria Clara at Kasintahan ni Albino
- ❖ Iday - Magandang kaibigan ni Maria Clara na tumutugtog ng alpa
- ❖ Albino - Ang dating seminaristang nakasama sa piknik sa lawa at kasintahan ni Victoria.
- ❖ Leon - Kasintahan ni Iday na nakapansing may buwaya sa baklad

Mga Sanggunian: Buhay at Diwa ni Rizal nina Alejandro at Medina Rizal: Buhay at mga Kaisipan nina Dela Cruz at Zulueta; Noli Me Tangere nina Guzman-Laxamana-Guzman.

ANG BUOD NG NOLI ME TANGERE

Ang kasaysayan ay nagsimula sa isang salu-salo na bigay ni Kapitan Tiago sa kanyang bahay sa kalye Anluwage nang katapusang araw ng Oktubreng iyon. Inihandog ito sa karangalan ni Crisostomo Ibarra, ang kaisa-isang anak ni Don Rafael Ibarra at kasintahan ni Maria Clara, na nagbalik sa Pilipinas mula sa Europa matapos ang pitong taong pag-aaral.

Kabilang sa mga panauhin sa salu-salong iyon sina Padre Damaso, isang paring totoong mapusok at may dalawampung taon na kura ng San Diego; Padre Sibyla, pari ng Binondo; Senyor Guevarra, tenyente ng mga guardia sibil; Don Tiburcio de Espadana, asawa ni Donya Victorina, at iba pang mga babaing panauhin.

Maganda ang naging pagtanggap kay Ibarra ng mga panauhin, maliban kay Padre Damaso, at alinsunod sa kaugaliang Aleman, ipinakilala niya ang kanyang sarili sa mga kababaihan. Ang naging paksa ng usapan sa hapunang iyon ay ang pag-aaral at ang mga karanasan ni Ibarra sa ibang bansa. Ikinalugod ng mga panauhin ang mga isinalaysay ni Ibarra, maliban kay Padre Damaso, na **nagmumukmok ang kalooban** dahil sa ang natatapat sa kanya ay ang leeg at matigas na pakpak ng tinolang manok. Kanyang pinawalang-halaga ang mga sinabi ni Ibarra.

Matapos ang hapunan, nagtungo si Ibarra sa otel upang makapagpahinga. Sumabay sa kanya si Tenyente Guevarra at isinalaysay sa kanya ang tungkol sa kamatayan ng kanyang ama sa San Diego. Ayon sa nagsasalaysay, si Don Rafael ay isang matapang na lalaki, na ipinagtanggol ang isang bata sa kapaslangan ng isang walang pinag-aralang kolektor na Kastila na kanyang naitulak at namatay, na naging dahilan ng kanyang pagkabilanggo. Sa bilangguan na inabot iyon ng kamatayan. Sa

libingan ng mga Kastila siya inilibing, ngunit ipinahukay ng kanyang mga kalaban ang kanyang bangkay. Nagpasalamat si Ibarra sa Tenyente, at ipinanata niyang kanyang tutuklasin pa ang katotohanan hinggil sa kamatayan ng kanyang ama.

Kinaumagahan ay naging panauhin siya ni Maria Clara, ang kanyang katipan, at ang pagtatagpong iyon ang lalo pang nagpatibay sa kanilang matamis na pagpapalagayan. Pagkatapos ng pakikipagtagpong iyon sa kanyang kasintahan, tumuloy na siya sa San Diego, pagkat noon ay araw ng mga banal, at kanyang dadalawin ang libingan ng kanyang ama. Doon niya natuklasan sa maglilibing na ang bangkay ni Don Rafael ay ipinahukay ng pari at ipinalipat sa libingan ng mga Intsik, ngunit dahil sa noon ay maulan at lubhang mabigat ang bangkay, itinapon na lamang iyon ng mangangalaga ng libingan sa lawa.

Poot na poot na iniwan ni Ibarra ang libingan, at sa kanyang paglabas ay nasalubong niya si Padre Salvi, ang kura sa San Diego. Na siya niyang pinagbuhusan ng poot dahil sa nangyari sa kanyang ama. Ipinagtapat ng pari na ang lahat ng iyon ay kagagawan ni Padre Damaso na siya niyang sinundang paring **nakatalaga** sa San Diego.

Sa San Diego ay nakilala ni Ibarra ang iba't ibang mga uri ng tao. **Nakadaungang-palad** niya si Pilosopong Tasyo, na dahil sa mga tao, hanggang sa ipinalagay nilang nasisiraan ng bait ang matanda; ang guro ng San Diego na siyang **nagsisiwalat** sa kanya ng mga suliranin sa pag-aaral ng mga kabataan sa San Diego; si Don Filipino Lino, ang lider ng kilusang liberal sa bayan at isang tenyente mayor; si Don Melchor, ang kapitan ng mga Cuadrillos at iba pang mga kilalang mamamayang gaya nina Don Basilio at Don Valentin.

Sina Kapitan Tiago, Maria Clara at Tiya Isabel ay dumating sa San Diego. Naghanda si Ibarra sa may lawa. Kabilang na dumalo ay ang mga kaibigan ni Maria Clara, sina Sinang, Victoria, Iday at Neneng at iba pang panauhin na kinabibilangan ng kani-kanilang kaibigan. Isa sa mga **bangkero** ay nagngangalang Elias.

Sa lawa ay nakipaglaban si Elias sa isang buwaya, na buong bangis na nakipaglaban sa matapang na bangkero. Sinaklolohan siya ni Ibarra na siyang nakapatay sa buwaya at nakapagligtas sa buhay ni Elias. Hindi naglaon, umahon na sila sa kati, sa isang naghihintay na handa. Matapos ang kainan, si Maria Clara at ang kanyang mga kaibigan ay naglaro ng "Gulong ng Kapalaran," ngunit lumapit si Padre Salvi at pinunit ang aklat na pinaglalaruan, dahil ayon sa kanya ay isang kasalanan. Maya-maya ay dumating ang sarhento at apat na kawal ng guardia sibil na humahanap kay Elias, ngunit **nakatalilis** na ang kanilang hinahanap.

Nang sumunod na araw ay dumalaw si Ibarra kay Pilosopong Tasyo upang isangguni ang kanyang panukalang paaralan na ang kanyang pagkakaloob sa San Diego ay pinahintulutan ng pamahalaan. Iniisip ni Pilosopong Tasyo na walang kahihinatnan ang proyekto ni Ibarra bagama't ang pagtatayo ng paaralan ay pinasimulan na.

Samanatala'y abalang-abala ang buong San Diego dahil sa nalalapit na kapistahan. Sa umagang iyon ng pagdiriwang, nagmisa si Padre Salvi at nagsermon naman si Padre Damaso hinggil sa ilang nakamit ng karunungan na lumalason sa

kaisipan ng mga mamamayan. Naroon si Ibarra at nagdarasal na katabi si Maria Clara sa loob ng simbahan. Lumapit sa kanya si Elias at **pinagunitaan** itong mag-ingat sa pagbasbas ng ginawang paaralan.

Sa pagbabasbas, ang taong dilaw na siyang gumagawa ng **kalo** ay matamang pinagmamasdan ni Elias. May hinala siyang ang gumagawa niyon ay **kasapakat** ng mga taong kaaway ni Ibarra. At nang lumusong na nga si Ibarra upang tumupad ng kanyang bahagi sa seremonya ng pagbabasbas, humugong ang paligid, pagkat ang kalo ay biglang bumagsak. Mabilis siyang naitulak ni Elias, at ang taong dilaw ang siyang nabagsakan.

Sa isang salu-salo sa ilalim ng kiosko, isang pangyayari ang naganap kay Ibarra at Padre Damaso. Hinamak ni Padre Damaso ang gunita ng ama ni Ibarra at hindi nakatiis, **sinii** ng binata ang pari at sa pamamagitan ng isang patalim ay mapapatay sana niya ang **prayle** kung hindi namagitan si Maria Clara. Ang pangyayaring iyon ay nagbunga ng dalawang bagay; napatid ang pagmamahalan nina Maria Clara at ni Ibarra at itong huli ay naeskomunikado. Sa kabutihang-palad ay dumating ang gobernador-heneral na siyang nagsabi kay Kapitan Tiago na tanggapin na si Ibarra at ipinangakong lalakaran niyang maalis ang **eskomunyon** niyon.

Nang matapos ang pista, nagkasakit si Maria Clara. Ginamot siya ng nagduduktor-dukaturang si Tiburcio de espadana na asawa ni Donya Victorina, na **umaamuki** kay Kapitan Tiago na ipakasal si Maria Clara sa kanyang pamangking kastila na si Alfonso Linares de Espadana, na tinutulan naman ni Padre Damaso, ngunit nanatiling matapat kay Ibarra si Maria Clara.

Hindi **naglubay** ang mga kaaway ni Ibarra sa pagwawasak sa kanya. Nagpakana sila ng pagsalakay sa tanggulan ng mga guardia sibil at yaon ay ipinaalam din nila sa alperes. Sa mga nag-aalsa, ang ipinatalos nila'y si Ibarra ang utak ng lahat ng iyon. Kung kaya't nang madakip ang mga sumalakay, si Ibarra ang isinisigaw na pinuno at iyong huli ay nadakip. Nang malaman ni Elias ang nangyari kay Ibarra ay tinulungan niya itong makatakas. Sa isang bangkang puno ng kumpay, namaybay sila sa ilog, tumigil sila sa tapat ng bahay ni Kapitan Tiago at doon ay nagkita sa kahulihulihang pagkakataon sina Ibarra at Maria Clara. Doon ay ipinaliwanag ni Maria Clara kung bakit niya ibinigay ang sulat ng katipan sa mga maykapangyarihan, na ipinalit lamang niya ito sa mga sulat ng kanyang ina, si Pia Alba na nasa kay Padre Salvi, at doon ay natuklasan niyang ang kanyang tunay na ama ay si Padre Damaso.

Nagpatuloy na sina Elias at Ibarra sa pagtakas. Ngunit aabutan sila ng humahabol na sasakyang dagat ng mga pulis. Inutusan ni Elias si Ibarra na magtago sa ilalim ng damo sa loob ng bangka. Pagkatapos ay tumalon siya. Tinugis si Elias ng humahabol na akala ng maykapangyarihan ay si Ibarra. Tinamaan siya, ngunit nagpatuloy sa paglangoy. At si Ibarra ay nakatakas. Malubha ang sugat, nakasapit si Elias sa baybayin at lumakad na patungo sa gubat. Doon niya natagpuan si Basilio na umiiyak sa tabi ng bangkay ni Sisa, ang kanyang inang baliw. Inutos niya sa bata na sila'y sunugin. Bisperas ng Pasko noon, at kabilugan ng buwan. Habang unti-unting tinatakan ng buhay, si Elias ay humarap sa silangan at umusal: "*Mamamatay akong hindi nakikita ang ningning ng buwang-liwayway sa aking bayan!. Salubungin ninyo siya at huwag kalilimutan ang mga nabulid sa dilim ng gabi.*"

Pagyamanin

A. PAGLINANG NG TALASALITAAN

Panuto: Hanapin sa **Hanay B** ang kahulugan ng mga salita/pahayag na nasa **Hanay A** ayon sa pagkakagamit nito sa pangungusap. Isulat ang titik sa tapat ng bilang ang tamang sagot.

HANAY A

- ___1. nagmukmok ang kalooban
- ___2. poot na poot
- ___3. nakatalaga
- ___4. nakadaungang-palad
- ___5. nagsisiwalat
- ___6. bangkero
- ___7. umaamuki
- ___8. nakatalilis
- ___9. pinagunitaan
- ___10. kalo
- ___11. kasapakat
- ___12. siniil
- ___13. prayle
- ___14. eskomunyon
- ___15. naglubay

HANAY B

- A. inapi
- B. kumalas
- C. tangkalag
- D. mamamangka
- E. galit na galit
- F. manghimok
- G. pagtiwalag sa simbahan
- H. nakadestino
- I. kasabwat
- J. pari
- K. rebelasyon
- L. pinaalalahanan
- M. nakaalis
- N. nagdamdam
- O. naging kaibigan

B. PAG-UNAWA SA BINASA

C. Panuto: Kilalanin kung sino ang tinutukoy na tauhan batay sa pangyayari ng nobela.

1. Sino ang hinandugan ni Kapitan Tiago ng isang salu-salo?
2. Paano inilarawan si Padre Damaso sa nobela?

3. Kaninong asawa si Donya Victorina?
4. Ang isinalaysay na buhay ni Tenyente Guevarra kay Crisostomo Ibarra ay tungkol kay?
5. Sino ang paring napagbuhusan ng poot ni Ibarra dahil sa nangyari ng kanyang ama?
6. Siya ang lider ng kilusang liberal sa bayan at isang tenyente mayor.
7. Ang taong sinaklolohan ni Ibarra na nakikipaglaban sa buwaya sa lawa.
8. Sino ang dinalaw ni Ibarra para isangguni ang kanyang panukalang paaralan?
9. Namatay siya dahil sa biglang pagbagsak ng kalo sa seremonya ng pagbabasbas.
10. Siya ang tumulong kay Ibarra para maalis ang pagiging eskomunyon.

Isaisip

Alam mo ba....

Ang mga tauhan sa *Noli Me Tangere* ay sumasagisag sa mga taong nakaranas at nakasaksi sa mga karahasan at maling pamamalakad ng mga Espanyol sa panahon ng kanilang pananakop sa ating bansa.

Inilalarawan din ang mga katangian at pag-uugali ng mga tauhan na siyang tunay na makikita sa mga mamamayang Pilipino noon, sa kamay ng mga Espanyol na sumakop sa atin ng higit tatlong daan taon.

Isagawa

Gawain 1

maalalahanin

maginoo

mapagmataas

Mapagsakripisyo

matapat

mapagbigay

Panuto: Kilalanin ang katangian/pag-uugali ng tauhan batay sa kanyang pahayag. Hanapin sa loob ng kahon ang sagot at isulat sa patlang bago ang bilang.

- _____ 1. “Ako ay hinog na sa karanasan para paniwalaan. Magdadalawampu’t tatlong taon na akong kumakain ng kanin at saging. Huwag ninyo akong gamitan ng kung ano-ano at mabulaklak na mga salita” - *Padre Damaso*

- _____ 2. “Pitong taon ako sa ibang bansa at sa pagbabalik ko ay hindi ko matiis na hindi batiin ang pinakamahalagang hiyas ng aking bayan,ang mga babae”- *Crisostomo Ibarra*.
- _____ 3. “Mag-ingat kayo, binata! Maging aral sa inyo ang sinapit ng inyong ama!” -*Tenyente Guevarra*
- _____ 4. “Itinakwil kita,isinuko ko ang aking pag-ibig. Ano ang hindi natin magagawa sa isang namayapang ina at dalawang buhay na ama?”- *Maria Clara*
- _____ 5. Hindi ko dapat na ikahiya ang malungkot kong karanasan. Sinuman ang nasa katayuan ko’y gayon din ang gagawin.”- *guro*

Gawain 2

Panuto: Gamit ang **tamang pang-uri** ilarawan ang katangian ng sumusunod na tauhan sa nobelang *Noli Me Tange*. Isulat sa loob ng kahon ang iyong sagot

MGA TAUHAN NG NOLI ME TANGERE	
1. Crisostomo Ibarra	
2. Maria Clara	
3. Elias	
4. Padre Damaso	
5. Kapitan Tiago	
6. Don Rafael Ibarra	
7. Donya Victorina	
8. Sisa	
9. Pilosopo Tasyo	
10. Padre Salvi	

Gawain 3. Pag-ugnayin

Panuto: Kilalanin kung sino ang tinutukoy na tauhan batay sa sumusunod na paglalarawan. Isulat ang sagot sa patlang bago ang bilang.

- _____ 1. Siya ang kabiya ni Kaptan Tiago na namatay matapos niyang ipinanganak si Maria Clara.

- _____ 2. Kanang kamay ng hari ng Espanya at siya ang pinakamakapangyarihang opisyal.
- _____ 3. Siya ay nagbalik sa Pilipinas pagkatapos ng pitong taong pag-aaral sa Europa.
- _____ 4. Ang paring labis na naiinggit kay Don Rafael Ibarra dahil sa yaman at laging nagpapasaring kay Ibarra.
- _____ 5. Isang masintahing ina nina Crispin at Basilio at isang mapagparayang asawa.
- _____ 6. Isang iskolar na nagsisilbing tagapayo ng marurunong na mamamayan ng San Diego.
- _____ 7. Ang kurang pumalit kay Padre Damaso sa bayan ng San Diego. Siya'y tahimik at may lihim na pagsinta kay Maria Clara.
- _____ 8. Siya ay isang dating labanderang malaswa kung magsalita na naging asawa ng alperes.
- _____ 9. Binatang napili ni Padre Damaso na maging asawa ni Maria Clara. Siya ay malayong pamangkin ni Don Tiburcio.
- _____ 10. Siya ang hipag ni Kapitan Tiago na nag-aalaga kay Maria Clara simula nang siya ay sanggol pa lamang.
- _____ 11. Isa sa matatapat na kaibigan ni Don Rafael Ibarra. Siya rin ang tenyente ng gurdia civil na nagkwento kay Crisostomo Ibarra ng totoong sinapit ng kanyang ama.
- _____ 12. Siya ay isang piloto/bangkero at magsasakang tumulong kay Crisostomo Ibarra para makilala ang kanyang bayan at gayundin ang mga suliranin nito.
- _____ 13. Siya ang puno ng mga guardiya sibil at siya rin ay mahigpit na kaagaw ng kura sa kapangyarihan ng San Diego.
- _____ 14. Isa sa mga naging kapitan ng Bayan ng San Diego na naging kalaban ni Don Rafel sa isang usapin sa lupa. Ama ni Sinang na kaibigan ni Maria Clara.
- _____ 15. Isang babaeng punumpuno ng kolorete sa mukha dahil sa kanyang pagpapanggap bilang isang mestisang Espanyol.

Karagdagang Gawain

Panuto: Ngayong nakilala na ninyo ang mga tauhan sa *Noli Me Tangere*, Pumili ng isang tauhan na iyong nagustuhan sa nobela at sumulat/bumuo ng isang

makahulugan at masining na iskrip ng isang Monologo(Monologue). Isulat sa isang **bond paper**. Sundin ang porma sa ibaba.

Ang **Monologo** ay isang uri ng pagsasalita kung saan ang isang tauhan ay sinasabi ang kanyang isinasaisip sa isa pang tauhan o kaya sa kapulungan ng nangakikinig. Ang mga monologo ay ginagamit sa iba't ibang medya gaya ng mga dula, pelikula, animasyon atbp.

Pangalan:

Taon at Pangkat:

Petsa:

Modyul Blg:

Ang Monologo ni _____
(Pamagat)

Tayahin

Panuto: Basahin at unawain ang bawat katanungan at piliin ang titik ng tamang sagot batay sa hinihingi nito. Isulat sa isang buong papel ang sagot.

(Huwag kalimutang isulat ang pangalan, taon at pangkat at bilang ng modyul.)

1. Siya ang kumakatawan sa tauhang si Maria Clara sa nobelang *Noli Me Tangere*.
A. Leonor Rivera
B. Segunda Katigbak
C. Josephine Bracken
D. Consuelo Ortiga Y Perez
2. Ang pangunahing tauhan ng *Noli Me Tangere*, isang binatang nag-aaral sa Europa at kasintahan ni Maria Clara;
A. Alfonso Linares
B. Don Santiago delos Santos
C. Crisostomo Ibarra
D. Don Rafael Ibarra
3. Ang asawa ni Pia Alba at kinikilalang ama ni Maria Clara;
A. Alfonso Linares
B. Don Santiago delos Santos
C. Don Rafael Ibarra
D. Crisostomo Ibarra
4. Pinakamakapangyarihang opisyal at kinakatawan ng Hari ng Espanya sa Pilipinas;
A. Alperes
B. Padre Damaso
C. Tenyente Guevarra
D. Kapitan Heneral
5. Kaibigang matapat ni Don Rafael Ibarra at ang nagkwento kay Crisostomo Ibarra sa sinapit ng ama;
A. Alperes
B. Padre Damaso
C. Kapitan Heneral
D. Tenyente Guevarra
6. Siya ang nag-alaga at katuwang sa pagpapalaki kay Maria Clara;
A. Tiya isabel
B. Sinang
C. Donya Consolacion
D. Donya Victorina
7. Isang dating labanderang malaswa kung magsalita na naging asawa ng alperes;
A. Tiya isabel
B. Sinang
C. Donya Consolacion
D. Donya Victorina
8. Isang kurang Pransiskano na dating kura ng San Diego at lihim na kaaway ni Don Rafael Ibarra;
A. Padre Sibyla
B. Padre Salvi
C. Padre Damaso
D. Padre Florentino
9. Ang paring Dominiko na lihim na sumusubaybay sa bawat kilos ni Crisostomo Ibarra;
A. Padre Sibyla
B. Padre Salvi
C. Padre Damaso
D. Padre Florentino
10. Ang kurang pumalit kay Padre Damsao sa San Diego;

A. Padre Sibyla	C. Padre Damaso
B. Padre Salvi	D. Padre Florentino
11. Siya ay isang tunay na maginoo,hindi mapaghiganti at may pambihirang tibay ng loob;
A. Albino	B. Basilio	C. Crispin	D. Elias
12. Isang sakristan at tagatugtog ng kampana sa kumbento at nakatatandang anak ni Sisa;
A. Albino	B. Basilio	C. Crispin	D. Elias
13. Puno ng mga guwardiya sibil at kaagaw ng kura sa kapangyarihan;
A. Alperes	C. Tenyente Guevarra
B. Kapitan Basilio	D. Kapitan Heneral
14. Tagapayo ng mga marurunong na mamamayan ng San Diego;
A. Pilosopo Tasyo	C. Nol Juan
B. Kapitan Basilio	D. Don Filipino Lino
15. Isang kastilang nakarating sa Pilipinas dahil sa kanyang paghahanap ng magandang kapalaran;
A. Alfonso Linares	C. Don Tiburcio de Espadana
B. Tenyente Guevarra	D. Don Santiago delos Santos

Sanggunian

Pinagyamang Pluma 9

Larawan ng mga Tauhan

https://www.google.com/search?q=picture+of+characters+of+Noli+Me+Tangere&tbm=isch&chips=g:picture+of+characters+of+noli+me+tangere,online_chips:pia+alba:cmgYYIW8EFA%3D&usg=AI4_-kS83pfnDe0LEmqwHTEQjrNhzlei8Q&sa=X&ved=2ahUKEwje87WXw77wAhWKd94KHS3NC-oQgloDKAJ6BAgEEA8&biw=1440&bih=789